

Viikko-ohjelma nuorten päihdekuntoutuksessa.

Nuorten kokemuksia viikko-ohjelman merkityksestä heidän päihdekuntoutuksessaan.

Kalle Pöyskö

Opinnäytetyö

Toukokuu 2019

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Toimintaterapeutti (AMK)

Tekijä(t) Sukunimi, Etunimi Kalle Pöyskö	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Toukokuu 2019
	Sivumäärä 35	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Viikko-ohjelma nuorten päihdekuntoutuksessa. Nuorten kokemuksia viikko-ohjelman merkityksestä heidän päihdekuntoutuksessaan.		
Tutkinto-ohjelma Toimintaterapeutti (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Tanja Hilli-Harju, Kristiina Juntunen		
Toimeksiantaja(t) Abnoy Oy		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa päihdekuntoutusyksikössä sijoitettuna olevien nuorten käsityksiä viikko-ohjelman merkityksestä heidän kuntoutuksessaan. Tutkimuskysymyksiä olivat 1. Miten nuoret kuvaavat viikko-ohjelman vaikuttaneen heidän kuntoutuksensa? ja 2. Miten nuoret kuvaavat viikko-ohjelman vaikuttaneen heidän toiminnallisuuteensa?</p> <p>Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Abnoy Oy:n kanssa. Tutkimuksen kohteena oli nuorten päihdetyöhön erikoistunut lastensuojeluyksikkö. Tunnistettavuussyistä yksikön tunnistetiedot on minimoitu. Yksikössä on sijoitettuna seitsemän nuorta iältään 15-17 vuotta. Tutkimuksen aikana nuoret olivat olleet yksikössä 1-10 kuukautta.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin informoidulla kyselylomakkeella. Inhimillisen toiminnan malli (MOHO) käsittelee ihmisen toimintakykyä tahdon, tottumuksen, ympäristön sekä suoriutumiskyvyn mukaan (Kielhofner 2017). Kysymyksiä laatimisessa sekä vastausten analysoinnissa on käytetty viitekehystenä Inhimillisen toiminnan mallia.</p> <p>Tulosten mukaan nuoret kuvaavat viikko-ohjelman tärkeäksi ja merkitykselliseksi osaksi heidän kuntoutustaan. Viikko-ohjelman kuvattiin tukevan toiminnallisuutta, sekä mahdollistavan toimimisen arjessa heidän tarpeidensa vaatimalla tavalla. Tutkimuksen haasteena oli vastaajien vähäinen määrä. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta suurempi otos ja jatkotutkimus on tarpeen.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Lastensuojelu, päihdekuntoutus, toimintaterapia.		
Muut tiedot (Salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Pöyskö, Kalle	Type of publication Bachelor's thesis	Date May 2019 Language of publication: Finnish
	Number of pages 35	Permission for web publication: x
Title of publication A structured week schedule in adolescent substance abuse rehabilitation Adolescents' experiences regarding the significance of a week schedule in their substance abuse rehabilitation program.		
Degree programme Occupational therapy		
Supervisor(s) Tanja Hilli-Harju, Kristiina Juntunen		
Assigned by Abnoy Oy		
Abstract <p>The purpose of the study was to examine adolescents' notions on the significance of a structured weekly schedule in their substance abuse recovery program. The research questions were 1. How do the adolescents describe the impact of the weekly schedule on their recovery process? and 2. What are the adolescents' notions on the impact of the weekly schedule on their occupational performance?</p> <p>The assignor of the thesis was juvenile home, a child protection service unit, which focuses on young people with substance abuse problems. For reasons of secrecy, the identifying information about the unit was minimised. The unit has a maximum of seven youngsters in the program at any given time, and their ages vary between fifteen to seventeen. During the course of the study, the youngsters had spent between one and ten months in the unit.</p> <p>The data was collected with a structured and informed interview form. The Model of Human Occupation (MOHO) deals with human function in interaction with volition, habit, environment and performance (Kielhofer 2017). The data collection and the analysis was based on the Model of Human Occupation.</p> <p>According to the results, the youngsters found the structured weekly schedule a meaningful and important factor in their recovery process. The schedule was also considered to support occupation and enable daily activities according to their respective needs. The challenge of the study was the small number of respondents. In terms of reliability, a bigger sample and further research is needed.</p>		
Keywords/tags (subjects) Occupational therapy, substance abuse, child protective services.		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto	2
2	Lastensuojelu	3
3	Päihdetyö	5
4	Inhimillisen toiminnan malli (MOHO)	7
5	Tutkimuksen toteutus	11
5.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	11
5.2	Tutkimusmetodologia.....	12
5.3	Aineistonkeruu	12
6	Tutkimuksen tulokset	14
7	Pohdinta	19
7.1	Tulosten tarkastelu.....	19
7.2	Luotettavuus ja eettisyys	21
7.3	Tutkimuksen hyödyntäminen ja jatkotutkimukset	22
7.4	Johtopäätökset	23
	Lähteet	24
	Liitteet	26
	Liite 1. Kyselylomake.....	26
	Liite 2. Kysymysten muodostus inhimillisen toiminnan mallin kautta.	31

1 Johdanto

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten päihdekuntoutuksessa olevat nuoret kokevat oman toiminnallisuutensa strukturoidussa päiväohjelmassa. Yksikössä olevien nuorten ikähaarukka on 15-17 vuotta, ja sijoitettuna on sekä tyttöjä, että poikia. Pääasiallisina nuorten sijoitusmuotoina ovat kiireellinen sijoitus ja huostaanotto. Yksikköön tullaan sosiaalityöntekijän tekemällä sijoituspäätöksellä. Lastensuojelulain alaisia alaikäisen sijoitusmuotoja ovat kiireellinen sijoitus, sijoitus avohuollon tukitoimena ja huostaanotto. (LSL417/2007.) Kuntoutuksen kesto on yksikön toimintamallin mukaan lähtökohtaisesti noin 7-10 kuukautta. Sijoituksen pituus vaihtelee yksilökohtaisesti nuoren tilanteen mukaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa, miten nuoret ovat kokeneet viikko-ohjelman vaikuttaneen päihdekuntoutukseensa sekä toiminnallisuuteensa osastojakson aikana.

Opinnäytetyö toteutettiin kartoittavana tutkimuksena informoidulla kyselylomakkeella sekä käyttäen ajanmukaista ja ammattieettisen ohjeistuksen mukaista tiedonhakua. Tietolähteiden aikarajaksi asetettiin viimeisen kymmenen vuoden sisällä tehdyt tutkimukset sekä kirjallisuus. Nuoret vastasivat strukturoituun ja informoituun monivalintakyselyyn, jossa he vastasivat erinäisiin aiheita kartoittaviin kysymyksiin asteikolla 1-5. Lomakkeessa oli lisäksi myös avoimia kysymyksiä. Opinnäytetyön teoria pyrittiin operationalisoimaan mahdollisimman hyvin, eli saattamaan teorian ja kysymykset sellaiseen muotoon, että se on arkikielellä helposti ymmärrettävissä (Vilka 2007, 14.)

Kyselystä saatu datan analysoitiin havaintomatriisin, eli taulukon avulla. Opinnäytetyö esitetään sekä työn tilaajalle, että koululle. Tutkijan henkilökohtaisena tavoitteena oli kehittää omaa ammattitaitoa sekä luoda

uutta informaatiota yksikön toimintamallin koetusta vaikuttavuudesta nuorten kuntoutuksessa.

2 Lastensuojelu

”Suomessa lastensuojelusta määrätään lastensuojelulaissa (LSL 417/2007) ja sen tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.”

Ensisijaisesti vastuu lapsen hyvinvoinnista on vanhemmilla tai muilla lapsen huoltajilla ja heidän tulisi pystyä turvaamaan lapsen kehitys sekä hyvinvointi. Joskus käy kuitenkin niin, että lapsen asianmukainen kehitys sekä turvallisuus voivat varaantua. Lastensuojelun tarkoitus on lähtökohtaisesti tukea ja auttaa vanhempia kasvatuksessa. Tapauksissa, joissa lastensuojelun kevyemmät tukitoimet eivät ole saavuttaneet tavoitettua vastetta, on järeinpänä toimenä lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle (L417/2007, 2§.) Opinnäytetyön keskeisimmät käsitteet ovat lastensuojelun äärimmistä tukitoimista, niitä ovat; sijoitus avohuollon tukitoimena, kiireellinen sijoitus ja huostaanotto.

Sijoituspäätöksen tekee lapsen asioista vastaava- tai päivystävä sosiaalityöntekijä (LSL 13§). Jotta perheen tilanteessa päädytään pohtimaan lapsen sijoitusta kodin ulkopuolelle, on lapsen terveyden ja hyvinvoinnin vaarantumisesta oltava tietoa. Lapsen tilanteesta huolestunut henkilö, voi tehdä lastensuojelulain (LSL 25.1§) nojalla perusmuotoisen lastensuojeluilmoituksen. Lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi kunnan sosiaalihuollolla on velvollisuus tehdä selvitystä lapsen kehitystä vaarantavista seikoista. (Mahkonen S. 2010, 224.)

Avohuollon tukitoimena toteutettu, lapsen sijoitus kodin ulkopuolelle perustuu vapaaehtoisuuteen. Avohuollon tukitoimiin voidaan ryhtyä vain siinä tapauksessa, jos on arvioitu niiden riittävän tilanteen edistämiseksi ja olevan lapsen edun mukaista. Avohuollon tukitoimien yhteydessä ei voida käyttää lapsen kohdistuvia rajoitteita. (Enroos ym. 2017, 130.)

Enroos (2017) toteaa kiireellisten sijoitusten lukumäärän kasvaneen huomattavasti 2000-luvulla. Kiireellisesti sijoitettuja lapsia oli vuonna 2014 ollut yhteensä 3773. Lastensuojelulaki uudistui vuonna 2008, jonka jälkeen kiireellisesti sijoitettujen määrän on havaittu olevan erityisesti kasvussa. Määrällisesti sijoitukset korostuvat etenkin nuorisoi-kaissä 13-17 vuotiaissa lapsissa. (Enroos ym. 2017, 130.)

Kiireellinen sijoitus on lähtökohtaisesti pituudeltaan 30 vuorokautta. Niissä tilanteissa, joissa tuossa ajassa ei olla kyetty selvittämään lapselle tarpeellisia tukitoimia tai lapsen huostaanoton tarve tulee ilmeiseksi, voidaan kiireellistä sijoitusta jatkaa. Sama henkilö ei kuitenkaan voi päättää myös sijoituksen jatkosta ja ensisijaisesta sijoituksesta. (Enroos ym. 2017, 131.)

Kiireellinen sijoitus voidaan panna (LSL 13 §) mukaan määräytyvän viranhaltijan toimesta käytäntöön, mikäli;

”puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä; tai

lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään” (LSL 40§.)

Huostanoton kynnyks asetuu verrattain korkealle. Huostaanoton edellytyksenä on harvoin yksittäinen lapsen elämää vaarantava asia. Päätökseen vaikuttavia tekijöitä voi olla muun muassa huumeiden käyttöä, koulun käymättömyyttä, rikollisuutta, itsetuhoisuutta tai vakavia mielenterveyden ongelmia. (Enroos ym. 2017, 225.)

Kiireellinen sijoitus ja huostaanotto eroavat muista lastensuojelun tukitoimista siinä, että näissä tapauksissa lapsen voidaan kohdistaa rajoitustoimenpiteitä. Rajoitukset voivat perustua joko lapsen edun tai toisen henkilön suojaamiseen (Hakalehto 2016). Rajoitustoimenpiteitä ovat; yhteydenpidon rajoittaminen, aineiden ja esineiden haltuunotto, henkilön tarkastus ja henkilön katsastus, omaisuuden ja lähetyksen tarkastaminen / lähetyksen luovuttamatta jättäminen, kiinnipitäminen, eristäminen, erityisen huolenpidon järjestäminen ja toimeenpano. Rajoitustoimenpiteistä ja niiden päättämisistä vastaa lastensuojelulaitoksen johtaja ja muu kasvatushenkilöstö. Kaikki rajoitustoimenpiteet kirjataan ja dokumentoidaan LSL 11 luvussa määrättyllä tavalla. (LSL 61-74§.)

3 Päihdetyö

Kuusisto toteaa (Irti päihdeongelmista 2009), että vaikka mitään virallista hoitomuotoa ei ole voitu todistaa olevan poikkeuksetta toistaan paremmaksi, on hoidoista pääsääntöisesti huomattavasti apua päihteidenkäytön katkaisua tavoiteltaessa. Yksi usein merkittäväksi nouseva tukiverkko päihdeistä irti pyrkiessä on vertaistuki. Näkyvin maailmanlaajuisesti tunnustettu vertaistukimuoto huumeekuntoutuksessa on AA-ryhmä (Alcoholic anonymous) ja NA-ryhmät (Narcotics anonymous). Näiden ryhmien tarkoituksena on koota samankaltaisissa tilanteissa olevien ihmisten kanssa kamppailemaan yhteistä ongelmaa vastaan. (Tammi, Aalto & Koski-Jännes

2008, 36-38.) Pekka Saarnio avaa kirjassa (Irti päihdeongelmista. 2008, s.22) tutkimusta Combine (Combined Pharmacotherapies and Behavioral Interventions Study; Anton ym. 2006 ja Ukatt (Uk Alcohol Treatment Trial; Ukatt Research Team 2008), jossa oli tutkittu päihdekuntoutus asiakkaan ja hoitomenetelmien yhteensopivuutta ja todettu, että yleisillä, kuten terapeutin toimintatapa, asiakkaan ja terapeutin välinen yhteistyösuhde ja hoitoa koskevat odotukset ja uskomukset, koettiin huomattavasti vaikuttavampana suhteessa hoidon tuloksellisuuteen, kuin spesifisillä, eli terapiamenetelmillä ja eri välineillä. (Tammi ym. 2008, 22.)

Yleisimpiä päihteitä on alkoholi, tupakka ja huumeet. Huumeista yleisimpiä Suomessa käytettyjä ovat kannabis, amfetamiini, ekstaasi ja opiaatit (Huumetilanne Suomessa 2014.) Huumeiden käyttäjien kanta on pysynyt tilastoiden puitteissa viimevuosina melko samoissa. Merkittäviä muutoksia on kuitenkin tapahtunut 25-34 ikäluokkien sisällä, kun heidän käyttö on noussut ikäluokkien 15-24 tasolle. Tämä merkitsee siis käyttö tasojen nousua lähes kolminkertaiseksi ikäryhmän 25-34 sisällä. (Huumetilanne Suomessa. 2014, 30.)

Syksyllä 2010 Tilastokeskuksen tekemän kyselytutkimuksen (Hamppuikäpolvi, sekakäyttö ja doping; vuoden 2010 huumeekyselyn tuloksia) mukaan, vastaajista 17% ilmoitti käyttäneensä ainakin kerran elämässään jotain laitonta huumetta, joista 4.5% kuluneen kuukauden aikana. Tutkimus keräsi satunnaisotannalla henkilöä ikävuosilta 15-69 vuotta. Vastausprosentti kyselyyn oli yhteensä 5500:stä vastaajasta 48%. Tutkimus keräsi tietoa suomalaisten huumeiden käyttökokemuksista. Verrattaessa tuloksia edellisiin vastaaviin tutkimuksiin, on huomattavissa, että esimerkiksi miesten kohdalla vastanneiden kesken elämän aikana tapahtunutta käyttöä kuvaava käytönesiintyvyyden nousu viimeisen 18 vuoden aikana 7%:ta 21%:iin (Hakkarainen. P. ym. 2010, 399.)

4 Inhimillisen toiminnan malli (MOHO)

Opinnäytetyössä toimintaa tarkastellaan toimintaterapeuttisen viitekehyksen, inhimillisen toiminnan mallin (Model of Human Occupation; MOHO), kautta. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) laatimaa lastensuojelun käsikirjaa avaa opinnäytetyössä niitä käsitteitä, mitä lastensuojelu määrittää lasten -ja nuorten tarpeista ja oikeuksista. Lastensuojelulaki (LSL 417/2007) antaa viitekehystä lapsen oikeuksista. Päihdeproblematiikan kohdalla viitekehyksenä toimii käypähoitosuosituksen laatimaa määritelmää huumeongelman hoidon osalta (käypähoitosuositus).

Inhimillisen toiminnan mallin (MOHO) mielletään pyrkivän tarkastelemaan ihmistä uniikkina yksilönä, jolla on omat ainutlaatuiset ajatukset ja näkemykset ja elämäntilanne. MOHO määrittelee ihmisen toimintaan vaikuttaviksi tekijöiksi tahdon, tavat, suorituskyvyn ja ympäristön. Nämä neljä toiminnan ulottuvuutta vaikuttavat usein toisiinsa samanaikaisesti, luoden dynaamisen suhteen ihmisen ja ympäristön välillä, joka voi myös vaikuttaa ihmisen toiminnallisuuteen monella tavalla (Kielhofner 2017, 34-35.) Tässä opinnäytetyössä käsiteltiin pääasiassa ympäristön sekä tahdon ja tottumuksen näkökulmaa, suhteessa nuorten kokemuksiin toimimisestaan viikko-ohjelmassa. Tahdon ja motivaation osalta tutkimus kartoitti, että kokivatko nuoret voivansa vaikuttaa viikko-ohjelman sisältöön. Lisäksi kartoitettiin, kokivatko nuoret voivansa toimia struktuurisen arjen puitteissa tarpeidensa vaatimalla tavalla.

Tahtoon, eli toisin sanoen motivaatioon, vaikuttaa kausaatio, arvomaailma ja mielenkiinnon kohteet (Kielhofner 2017, 39). Ihminen voi esimerkiksi pitää tärkeänä, että hänellä käy tuttavilla vierailuilla ja että vieraille on tarjolla tuoreita leivonnaisia. Leivonnaisten kausaliteetti, eli syyseuraus-suhde on se, että vieraat ovat leivonnaisiin tyytyväisiä ja siitä tulee leipojalle hyvä mieli.

Onnistuessaan olemaan pidetty kestisijä motivaatio toimintaan pysyy korkealla. Jokainen kokee tahdon eri tavalla. Tahtoon liittyy myös kokemukset tunteista kuten onnistumisesta, ilosta ja toki myös pettymyksistä. Kokemukset vaikuttavat siihen, koetaanko tahto tehdä jotain tiettyä asiaa positiivisena vai negatiivisena (Kielhofner 2017, 40-41.)

Toimimme jokapäiväisessä elämässämme suurimmalta osin tapojemme kautta. Toistamme usein samoja rutiineja, vaikka emme sitä tulisi edes juuri ajatelleeksi. Tyypillisesti heräämme tiettyyn aikaan, lähdemme työ -tai koulu matkalle, lounastamme tiettyyn aikaan ja niin edelleen. Tavat ovat hankittuja taipumuksia reagoida ja toimia toistuvasti tietyllä tavalla, tutussa ympäristössä ja tilanteissa. Tavat pitävät myös sisällään tietynlaisia toimintatapoja ja rooleja, joihin voimme identifioitua, eli samaistua ja tunnistautua vahvasti (Kielhofner 2017, 17.)

Opinnäytetyössä nuorten kokemuksia rutiinien muodostumisesta ja toimimisesta struktuurisessa arjessa kartoitettiin nuorten kokemuksilla siitä, kuinka vaikeana he kokivat viikko-ohjelman noudattamisen. Kartoitettavana oli myös toiminnallisuuden merkitys ja kuinka nuoret kokivat viikko-ohjelman tukevan toiminnallisuutta arjessaan. Suorituskyky on kyky toimia ja tehdä asioita perustavaa laatua olevien fyysisten ja kognitiivisten komponenttien avulla, niin objektiivisesta, kuin subjektiivisesta näkökulmasta (Kielhofner 2017, 75.) Fyysiseen toimintakykyymme vaikuttavat monet seikat, kuten esimerkiksi neurologiset ja elimistölliset asiat. Kognitiivisella puolella suorituskykyyn voi vaikuttaa esimerkiksi muisti (emt, 75.)

Ympäristö koostuu useista eri ulottuvuuksista. Ympäristön voidaan ajatella olevan tietynlainen fyysinen, sosiaalinen, toiminnallinen, ekonominen, poliittinen tai kulttuurinen komponentti yksilön omassa kontekstissaan. Ympäristöllä voi myös olla vaikutusta yksilön tahtoon sekä toiminnalliseen

suoriutumiskykyyn. Ympäristö tukee yksilön toimintaa ja mahdollistaa tekemisen ympäristön luoman tuen avulla. Vaikutus voi olla toki myös vastakkainen. Ympäristö voi myös altistaa yksilöä hänelle haitalliselle toiminnalle. Keskeistä on, kokeeko ihminen toiminnan mahdollistavaksi omassa välittömässä, lähi- ja globaalissa ympäristössään. Ympäristön konteksteista voidaan Moho:n mukaan erottaa kolme eri osa-alueetta. Välitön ympäristö sisältää koti-, työ-, koulu- ja mahdollisen laitospäristön. Lähiympäristö sisältää yhteisön, naapuruston ja koulun. Globaali ympäristö sisältää ekonomisen ja poliittisen näkökulman, sosiaalisen asenneilmapiirin, lait ja käytänteet sekä huolenpidon ja maantieteellisen ja ilmastollisen näkökulman (Kielhofner 2017, 98-99.) Aikaisemmin mainitsemani lait ja lastensuojelun toimenpiteet kuuluvat globaaliin ympäristöön. Lapsen kehityksen kannalta on olennaista myös se, millaiseen kulttuuriseen ympäristöön hän kasvaa ja kehittyy. Kulttuurinen ympäristö voi sisältää paljon kirjoittamattomia sääntöjä ja käytänteitä. Tutkimuksissa on todettu, että välitön ympäristö vaikuttaa vahvasti siihen, milläisiä arvoja ja tapoja lapsi kasvaessaan oppii (Umana-Taylor, 2014, s. 30)

Motiiveihin ja tavoitteisiin voidaan vaikuttaa monella tavalla. Tapojen, tottumusten, roolien sekä vaatimusten ja rajoitusten muokkaamiseksi voidaan saada erinäisiä vaikutuksia. Fyysisen, sosiaalisen - ja toiminnallisen ympäristön rajoitukset ja vaatimukset voivat tuoda positiivisia vaikutuksia. Sosiaalinen ympäristö odottaa yksilöltä toimimista ympäristön normien mukaan. Muiden ihmisten odotukset ja asenteet voivat olla käännteentekeviä. (Kielhofner 2017, 97.)

Opinnäytetyön keskeinen tavoite oli kartoittaa, miten nuoret kokivat viikko-ohjelman vaikuttaneen heidän kuntoutukseensa. Kartoituksen tavoitteena oli selvittää kokivatko nuoret viikko-ohjelman tärkeänä ja motivoivana, sekä heidän tilannettaan tukevana tekijänä.

Se, miten ympäristön tuomat haasteet tai mahdollisuudet koetaan, riippuu yksilön arvoista, mielenkiinnon kohteista, rooleista, tavoista ja toiminnallisesta kapasiteetista. Jos ympäristö haastaa yksilön kapasiteetia, koetaan se yleensä mielenkiintoisena ja innostavana, korostaen maksimaalista suoriutumista. Jos taas ympäristön vaatimukset koetaan liian helppoina tai ylitsepääsemättömän vaikeina, se usein lisää levottomuutta, ahdistusta ja turhautumista (Kielhofner, 98.) Ympäristö vaikuttaa myös siihen, miten luomme tavat toimia ja luoda rutiineja. Esimerkiksi; laitoksessa A, tilat ja toimintakulttuuri mahdollistavat laitoksen asiakkaiden liikuntaharrastuksen tai laitoksessa B tilat ja toimintakulttuuri eivät mahdollista liikunnan harrastamista. Täten laitos A mahdollistaa liikunnallisten rutiinien luomista sellaisissa kohdissa päiväohjelmaa, jolloin ei muuta ohjelmaa ole. Kun taas laitos B ei samalla tavalla mahdollista liikunnallisten rutiinien luomista.

Sellainen sosiaalinen ympäristö koetaan positiiviseksi, jossa ihmiset työskentelevät samankaltaisten haasteiden parissa. Vertaistuki on merkittävässä osassa päihdekuntoutujien hoidossa. Tutkimuksen kohteena olleessa lastensuojeluyksikössä tapahtuva nuorten päihdekuntoutus on kategorisesti yhteisökuntoutusta. Yhteisön määrittäminen voi käsitteenä olla haastavaa, koska yhteisön jäsenyys, sen tehtävät ja paikka voivat olla epämääräisiä. Reaalilla yhteisöllä käsitetään tiettyjen ihmisten muodostamaa yhteisöä, jossa kommunikaatio ja vuorovaikutus tapahtuu kasvotusten ja ihmiset tietävät keitä ryhmän jäseniin kuuluu (Murto. K. 2013, 12.)

Yhteisökuntoutuksessa korostuu kuntoutujan vastuullisuus ja käyttäytyminen itseä ja muita kohtaan sekä sovittujen asioiden noudattaminen. Olennaista on avoimuus ja rehellisyys omaa toimintaa kohtaan ja motivaatio tehdä oma osuus yhteisön yhteisen edun eteen. Useat arkisetkin toimet, kuten ruoanlaitto ja siivoaminen ovat keskeisiä elementtejä hoidon etenemisessä (A-

klinikkasäätiö.) Yhteisöhoidon juuret ulottuvat Yhdysvaltoihin 1950-luvulle, kun Charles Dederick perusti ensimmäisen Synanoniksi kutsutu yhteisön. Se oli kuntoutuksellinen yhteisö huumeongelmallisille. Tulokset olivat hyviä ja sana lähti nopeasti kiertämään kuntoutusmuodon toimivuudesta.

Päihteidenkäyttäjien terapeutin yhteisö pyrkii henkilökunnan ja yhteisön vertaistuen avulla tarjoamaan kuntoutujille mahdollisuuden muutokseen asenteiden, identiteetin, elämäntavan ja toimintamallien osalta. Yhteisö tarjoaa kuntoutujalle osallistumista, vakautta ja luottamusta sekä vastuuta itsensä ja yhteisön toimista (Murto 2013, 13.)

Esimerkiksi, yksilö on voinut ennen lastensuojelun tukitoimia oppia lähiympäristössään käyttämään mukautetun totuuden kertomista välttääkseen arkisten toimien tekemistä ja rutiinien omaksumista. Näihin on voinut kuulua esimerkiksi koulun käymättömyyttä, päihdeongelman peittelyä, kotitöiden tekemättä jättämisistä jne. Viikko-ohjelman sekä yhteisön tuen avulla näitä taitoja voidaan harjoittaa ja tukea yksilöä ottamaan vastuuta omista toimistaan.

5 Tutkimuksen toteutus

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Tutkimuksen tavoitteen määrittely ja tutkimuskysymyksen muotoilu ovat keskeisiä lähtökohtia varsinaiselle aineistonkeruulle (Aaltola ym. 2010, 92.) Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa päihdekuntoutusyksikössä sijoitettuna olevien nuorten käsityksiä viikko-ohjelman merkityksestä heidän kuntoutuksessaan. Tutkimuskysymyksiä olivat:

1. Miten nuoret kuvaavat viikko-ohjelman vaikuttaneen heidän kuntoutukseensa?

2. Miten nuoret kuvaavat viikko-ohjelma vaikuttaneen heidän toiminnallisuuteensa?

5.2 Tutkimusmetodologia

Opinnäytetyö toteutettiin eksploratiivisena, eli kartoittavana tutkimuksena. Opinnäytetyön tutkimusmetodiksi valikoitui informoitu kyselylomake. Se tarkoittaa tutkijan läsnäoloa ja ohjeiden antamista suullisesti ennen kyselyn täyttämistä (Aaltola ym. 2010, 103.) Aineistonkeruu tapahtui nuorille tutussa ympäristössä, jossa he vastasivat kyselyyn yhtä aikaa. Tutkija oli itse paikalla kertomassa nuorille, mistä oli kyse sekä avaamassa heille ehkä ennestään vieraita käsitteitä. Nuoret pystyivät myös tarvittaessa kysymään neuvoja ja tarkennusta, mikäli he kokivat sen tarpeelliseksi.

5.3 Aineistonkeruu

Kyselylomake muotoiltiin huolellisesti ja tarkoituksenmukaiseksi. Lomakkeen huolellinen valmistelu luo perustan onnistuneelle tutkimukselle. Lomaketutkimuksessa kysymysten muotoilu aiheuttaa eniten virheitä, sillä jos niihin on jätetty tulkinnanvaraa eikä vastaaja ymmärrä kysymystä samalla tavalla kuin tutkija, tulokset saattavat vääristyä. On myös tärkeä huomioida, että kysymykset eivät ole johdattelevia ja, että ne vastaavat asetettuihin tutkimuskysymyksiin. (Aaltola ym. 2010, 103-104.)

Kyselylomake rakennettiin niin, että vastaajat pääsivät vähitellen asennoitumaan lomakkeen täyttöön. Tutkimuksen kyselylomakkeen järjestyksessä hyö-

dynnettiin Vallin (2010) jäsentämää rakennetta: taustakysymykset, helpot kysymykset, arkojen aihealueiden kysymykset ja jäädyttelyvaiheen kysymykset. Kyselylomakkeen ensimmäiset kysymykset koskivat helppoja aiheita, kuten ikää, sukupuolta ja aikaa sekä yksikössä vietettyä aikaa. Kyselylomakkeen kysymykset luotiin inhimillisen toiminnan mallin viitekehyksessä. Kuvassa 1 on esitetty mitä Moho:n osa-aluetta kysymyksillä pyrittiin kartoittamaan.

<p>Kuinka tärkeänä pidät viikko-ohjelmaa osana kuntoutustasi? Miksi?</p>	<p>Arvot ja tahto.</p> <p>Miten nuoret kokevat viikko ohjelma osana nuorten ympäristöllistä kontekstia edistävän / tai heikentävän kuntoutusta.</p>
<p>Tukeeko viikko-ohjelma mielestäsi kuntoutustasi? Miksi?</p>	<p>Arvot ja tahto.</p> <p>Miten nuoret kokevat viikko ohjelma osana nuorten ympäristöllistä kontekstia edistävän / tai heikentävän kuntoutusta.</p>
<p>Onko viikko-ohjelmaa mielestäsi vaikea noudattaa? Miksi?</p>	<p>Kompetenssi. Yksilön kokemus omasta suoriutumiskyvystä ympäristössään.</p>
<p>Kuinka tärkeänä pidät toiminnallisuuden merkitystä osana kuntoutustasi? Miksi?</p> <p>Toiminnallisella tekemisellä voidaan tarkoittaa muun muassa asioita kuten kotielämän toiminnot (ruoanteko, kodinhoito), itsestä huolehtimista, liikuntaa ja leikkiä, lepoa, vapaa-aikaa jne.</p>	<p>Arvot ja ympäristön vaikutus. Motivaatio.</p>

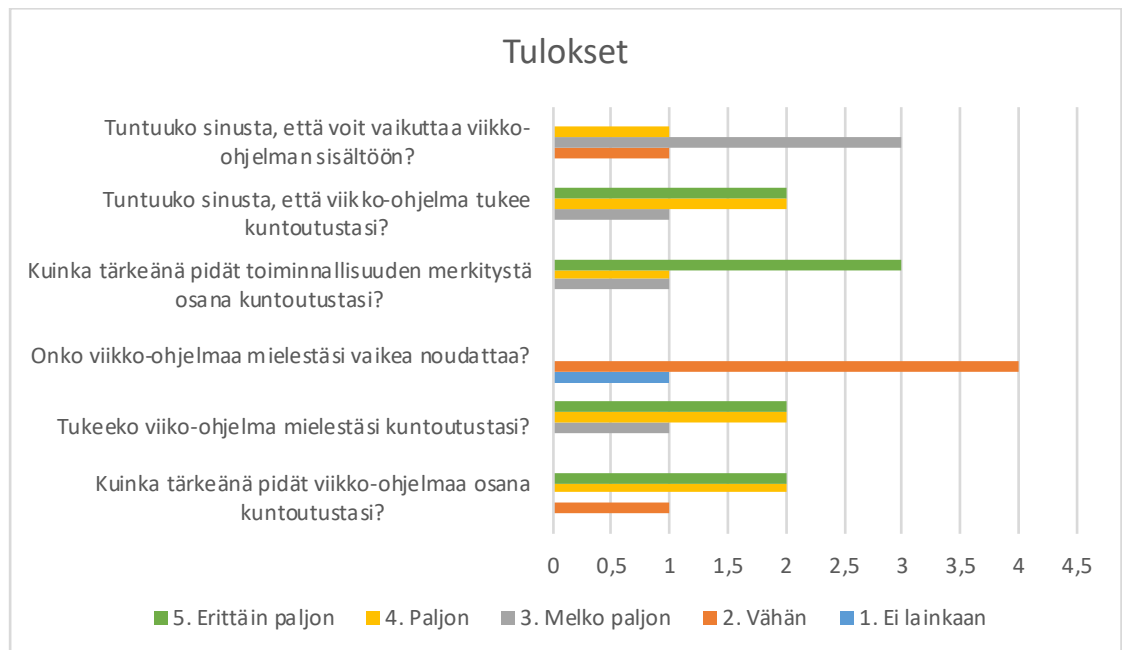
Tuntuuko sinusta, että viikko-ohjelma tukee toiminnallisuuttasi? Miksi?	Arvot ja ympäristön vaikutus. Motivaatio.
Tuntuuko sinusta, että voit vaikuttaa viikko-ohjelman sisältöön? Miten?	Kompetenssi. Yksilön kokemus omasta suoriutumiskyvystä ympäristössään. Motivaatio.
Tuntuuko sinusta, että pystyt toimimaan arjessa tarpeitasi vaativalla tavalla? Miten se mielestäsi näkyy? Miten?	Kompetenssi. Yksilön kokemus omasta suoriutumiskyvystä ympäristössään. Motivaatio.
Tuntuuko sinusta, että yhteisö vaikuttaa toimintaasi viikko-ohjelmassa? Miten?	Sosiaalisen ympäristön vaikutus yksilön toimintaan.

Kuva 1. Kysymysten muodostus inhimillisen toiminnan mallin kautta.

Kohderyhmänä oli päihdekuntoutuksessa olevat nuoret. Nuoret olivat iältään 15-17 vuotiaita, ja olivat tutkimushetkellä olleet yksikössä 1-10 kuukautta. Osastolla on nuoria kaikkiaan seitsemän. Osa nuorista oli haastattelun hetkellä vasta tulleet osastolle ja haastattelutilanne saattoi olla heille jännittävä. Haastattelulomakkeen oikeaoppisella jäsentämisellä pyrittiin edesauttamaan haastatteluun vastaamista.

6 Tutkimuksen tulokset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa, päihdekuntoutusyksikössä sijoitettuna olevien nuorten käsityksiä viikko-ohjelman merkityksestä heidän kuntoutuksessaan. Informoituun haastatteluun osallistui viisi nuorta. Kuvassa 2 on yhteenveto heidän vastauksistaan haastattelun kysymyksiin.

Kuva 2. Nuorten käsityksiä viikko-ohjelmasta

Haastattelun tuloksista kävi ilmi, että nuoret kokevat viikko ohjelman olevan tärkeä osa heidän kuntoutustaan. Neljä viidestä vastanneista koki viikko-ohjelman olevan heille joko hyvin tärkeä tai erittäin tärkeä. Viikko-ohjelma vaikuttaa päivittäisiin rutiineihin ja tapoihin toimia arjessa.

” Koska saa arjen ja rytmit jota ei oo ollu.”

” että osaa myös siviilissä tehdä käytännön asioita mm.. kokata, aikataulut jne.. ja että myös voi opetella uusia asioita jos ei osaa.”

” Koska ilman sitä ei opi perus asioita esim. arjenhallintaa, päivärytmiä + ei olisi mitään hoidollista tekemistä ja koko ajan tylsää.”

Viikko-ohjelman koettiin olevan myös hyvin tärkeä asia nuorten kuntoutuksessa. Kolme viidestä vastasi, että he kokevat viikko-ohjelman olevan hyvin tärkeä, yksi vastanneista koki viikko-ohjelman olevan melko tärkeä ja yksi vastanneista erittäin tärkeä. Vastajat kokivat tapojen ja tottumusten sekä

käyttäytymismallien vaikuttavan heidän kuntoutukseen. Tapojen voidaan ajatella olevan ihmisen kykyä tehdä toistuvasti samankaltaisia valintoja ja tekoja yksilön omassa ympäristössään. Tavat mahdollistavat ihmisen toimimisen ympäristöissään jokapäiväisessä elämässä (Kielhofner 2017, 57.)

"On järkevää tekemistä."

"Koska saa paljon neuvoja miten toimia harjoittelussa ja kuntoutuksen jälkeen saa myös päivärytmin kuntoon ja sisältöä päiviin."

Vastanneista suurin osa koki viikko-ohjelman hieman vaikeaksi noudattaa. Haastavaksi viikko-ohjelman noudattamisesta koettiin tekevän muun muassa aamun heräämiset ja se, että aikataulujen noudattaminen on koettu haastavaksi ylipäätään. Yksi vastanneista koki viikko-ohjelman noudattamisen olevan helppoa. Ympäristön koetut haasteet ja mahdollisuudet riippuu yksilön arvoista, mielenkiinnon kohteista, rooleista, tavoista ja toiminnallisesta kapasiteetista. Jos ympäristö on sillä hetkellä liian haastava tai liian helppo, se voi lisätä levottomuutta, ahdistusta ja turhautumista (Kielhofner, 98.)

"Koska siihen on jo niin hyvin tottunut kuntoutuksen aikana"

"Ainoa hankaluus on aamuhäämiset."

"Koska aikataulujen noudattaminen on aina ollut ongelmana mulle ja se näkyy myös täällä myöhästelyissä"

Toiminnallisuuden merkitys koettiin pääasiassa erittäin tärkeänä. Vastauksissa oli myös jonkin verran hajontaa. Yksi vastanneista koki toiminnallisuuden olevan melko tärkeä ja yksi vastanneista koki sen olevan hyvin tärkeä.

Kyselylomakkeessa avattiin toiminallisuuden tarkoittavan esimerkiksi kotielämän toimintoja (ruoanlaitto, kodinhoito), itsestä huolehtimista, liikuntaa ja leikkiä, lepoa, vapaa-aikaa jne.

"Jatkoa varten osaa huolehtia itsestään."

"Muutan koht omaa kämppää."

"Että osaa tehdä asioita siviilissä."

Viikko-ohjelman koettiin tukevan nuorten toiminnallisuutta. Kaksi vastaajista koki viikko-ohjelman tukevan toiminnallisuutta erittäin hyvin, kaksi hyvin ja yksi vastanneista melko hyvin. Tärkeiksi seikoiksi koettiin laitoksen tuoma tuki ja aktivoiminen arjen toiminnoissa.

"Pystyn hoitamaan asiat kun niissä autetaan "

"Ilman viikko-ohjelmaa tulisi luultavasti vaan maattua sohvalla ja katsottua telkkaria olisi myös paljon tylsempiä päiviä."

"En mä muute tekis mitää."

Nuoret kokivat pystyvänsä vaikuttamaan viikko-ohjelmaan melko hyvin. Kolme vastanneista oli sitä mieltä, että kokee pystyvänsä vaikuttamaan viikko-ohjelmaan melko hyvin, yksi vastanneista hyvin ja yksi vastanneista koki pystyvänsä vaikuttamaan viikko-ohjelmaan vähän. Tahdon ja tottumuksen osalta tutkimuksen vastauksissa kävi ilmi, että nuoret kokevat tärkeäksi mahdollisuuden vaikuttaa viikko-ohjelman sisältöön. Viikko-ohjelman koettu tärkeys voi myös sitä kautta vaikuttaa positiivisesti nuorten kokemukseen kuntoutuksesta.

”Nuoret saa päättää liikunnoista ja minä päivänä tekee ruokaa ja saa halutessaan pitää hoitoryhmiä.”

”Koska saadaan itse päättää liikunnat, ruuat ja kulttuuripäivät yhteisön kesken.”

Avoimien kysymysten kohdalla kävi ilmi, että nuoret kokivat pystyvänsä toimimaan yksikössä tarpeidensa vaatimalla tavalla. Nuoret kertovat haastattelussa tämän näkyvän niin, että pystyivät muun muassa harrastamaan eri asioita, olemaan sosiaalisessa kanssakäymisessä ja vuorovaikutuksessa yhteisön sekä ympäristön kanssa.

”Pystyn, yhteisellä tekemisellä ja sosiaalisuudella”

”Kyllä, se näkyy aktiivisella osallistumisella päivä-ohjelmaan, säännöistä kiinni pitämisellä, muille palautteen antamisella ja ottamisella hyvin vastaan”

”pystyn toimimaan, näkyy kuntoutuksen etenemisessä”

”saa päättää liikunnat, ruuat, ym”

” pystyn toimimaan villassa samalla tavalla kuin siviilissäkin kuten, esim. käymään salilla ja huolehtimaan itsestään monella eri tapaa”

Nuoret kokivat myös yhteisön vaikuttavan heidän omaan toimintaan yksikössä. Tärkeimpinä seikkoina yhteisön vaikuttavuuteen suhteessa viikko-ohjelmaan koettiin yhteisön mahdollisuus muun muassa päättää yhteisistä liikunnoista sekä ruokalistan sisällöstä.

”kyllä, sunnuntaisin päätetään seuraavan viikon liikunnat ja ruoat”

Nuorten mielestä toiset nuoret vaikuttivat myös heidän omaan toimintaansa. Nuoret kokivat, että esimerkiksi toisen nuoren haasteet päiväohjelman sisällä voivat vaikuttaa negatiivisesti myös muihin nuoriin ja heidän toimintaansa. Ympäristöllä on suuri vaikutus ihmisen toimintaan. Nuoret kokevat, että yhteisön sisällä jäsenten henkilökohtaiset tunnetilat, ajatukset sekä toiminta vaikuttavat myös muiden jäsenten toimintaan (Kielhofner 2017.)

” Vaikuttaa, koska jos joku esim. kitisee turhista asioista pitkin päivää niin alkaa itseä vituttamaan se”

” vaikuttaa jos yhdellä on huono päivä se yleensä myös vaikuttaa muihin ja siihen miten toimitaan kaikki tapahtuu yhteisön ja ryhmä hengen kautta”

7 Pohdinta

7.1 Tulosten tarkastelu

Vastausten perusteella voidaan päätellä, että nuoret kokevat viikko-ohjelman tärkeäksi ja merkitykselliseksi osaksi heidän päihdekuntoutustaan. Viikko-ohjelman koettiin tukevan nuorten toiminnallisuutta. Tutkimuksella onnistuttiin kartoittamaan niitä kysymyksiä, joihin oli tavoitteena saada selvennystä. On kuitenkin otettava huomioon, että tutkimuksen pienen otoksen johdosta tutkimuksesta ei voi vetää suoria johtopäätöksiä. Tutkimuksen toteutus pysyi aikataulussa.

Haastattelu oli alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoitus tehdä seitsemälle nuorelle. Haastatteluhetkellä yksikössä oli läsnä kuusi nuorta. Haastattelu annettiin kuudelle nuorelle, joista viisi lomakkeen täyttäjää palautti lo-

makkeen. Haastattelu suoritettiin informoituna lomakekyselynä. Nuorille kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta ja siitä, kuka sitä tekee. Lomakkeen kysymykset käytiin yhdessä läpi ja nuorilla oli mahdollisuus kysyä, jos he kokivat kysymyksiä olevan epäselviä. Ainoa kysymys, johon kollektiivisesti pyydettiin tarkennusta, oli kysymys numero neljä; kuinka tärkeänä pidät toiminnallisuuden merkitystä osana kuntoutustasi? Kysymyksessä jo liitteenä olevan toiminnallisuuden määritelmän lisäksi, avattiin kysymyksen koskevan pääasiassa arjen toimintoja, kuten henkilökohtaista hygieniaa, ruoan valmistusta, harrastustoimintaa, nukkumista ja lepoa sekä omaa vapaa-aikaa.

Tutkimuksen yhtenä haasteena oli yksikön muuttuvat olosuhteet ja nuorten eri tilanteet. Vastaushetkellä vastanneista neljä oli iältään seitsemätoistavuotiaita ja yksi viisitoistavuotias. Lomakkeeseen vastanneista kaksi oli ollut laitoksessa alle kaksi kuukautta, yksi vastanneista 2-4 kuukautta, yksi vastanneista 4-6 kuukautta ja yksi vastanneista yli kahdeksan kuukautta. On otettava huomioon, että vastanneilla voi mahdollisesti olla hyvinkin eri kokemuksia päiväohjelmasta verraten siihen, kuinka kauan he ovat olleet yksikössä. On otettava myös huomioon, että nuorilla voi olla hyvinkin eri kokemuksia myöskin muista laitoksista ja instituutioista heidän lastensuojelun asiakuuden varrelta.

Tahdon ja tottumuksen osalta tutkimuksen vastauksissa kävi ilmi, että nuoret kokevat tärkeäksi mahdollisuuden vaikuttaa viikko-ohjelman sisältöön. Mainittuja vaikutuskeinoja oli muun muassa mahdollisuus päättää liikuntamuodoista sekä ruokalistan sisällöstä. Viikko-ohjelma koettiin tärkeäksi ja pääasiassa helpoksi toteuttaa. Viikko-ohjelman koettu tärkeys voi myös vaikuttaa positiivisesti nuorten motivaatioon viikko-ohjelman toteuttamiseksi.

Vastauksissa välittyy Moho:n (2017) luoma käsitys ympäristön vaikutuksesta ihmisen toimintaan. Nuoret kokevat, että yhteisön sisällä jäsenten henkilökohtaiset tunnetilat ja ajatukset vaikuttavat myös muiden jäsenten toimintaan. Vastaajat kokivat tapojen ja tottumusten sekä käyttäytymismallien vaikuttavan heidän kuntoutukseen. Tapojen voidaan ajatella olevan ihmisen kykyä tehdä toistuvasti samankaltaisia valintoja ja tekoja yksilön omassa ympäristössään. Tavat mahdollistavat ihmisen toimimisen ympäristöissään jokapäiväisessä elämässä (Kielhofner 2017, 57.) Yksikön työryhmän toimintasuunnitelmassa (2019) kuvataan viikko-ohjelman tavoitteeksi tukea nuorta löytämään arjen rutiineja ja säännöllinen päivärytmi. Tavat vaikuttavat päivittäisiin toimiin kolmella tavalla. Tavat vaikuttavat siihen, kuinka rutiineista suoriudutaan ja miten aikaa yleensä käytetään. Tavat luovat myös käyttäytymismalleja, jotka näyttäytyvät erinäisinä toiminnallisina suoriutumisinä (Kielhofner 2017, 61.)

7.2 Luotettavuus ja eettisyys

Haastattelulomake testattiin ensin yhden nuoren kanssa. Siinä kävi ilmi, että lomakkeessa oli yksi kysymys (kuinka tärkeänä pidät toiminnallisuuden merkitystä osana kuntoutustasi?), joka oli hänen mielestään vaikeasti ymmärrettävä. Lisäksi kävi ilmi, että toiminnallisuuden käsite kaipasi lisää avaamista, jotta nuoret ymmärtäisivät sen merkityksen paremmin. Haastattelulomakkeen testauksessa ilmenneiden asioiden pohjalta, lomaketta kehitettiin avaamalla toiminnallisuuden käsitettä, jotta se olisi mahdollisimman selkeä ja helposti ymmärrettävä. Lisäksi lomaketta selkeytettiin mm. numeroimalla kysymykset, jotta niiden järjestäminen ja vastauksien analysointi helpottuisi.

Opinnäytetyön muuttui matkan varrella määrällisestä tutkimuksesta kartoitettavaksi tutkimukseksi, sillä sen otanta jäi turhan pieneksi. Tutkimuksen pa-

remman luotettavuuden, eli riittävän reliabiliteetin saavuttamiseksi tarvittaisiin suurempi otanta. Opinnäytetyö voi kuitenkin luoda pohjaa jatkotutkimukselle. Tutkimuksen toimivuutta ja luotettavuutta edisti kyselylomakkeen testaus, jonka pohjalta haastattelulomaketta voitiin vielä muokata vastaamaan paremmin tarkoitustaan.

Hyvään tutkimusetiikkaan soveltuvat myös yleiset eettiset arvot, periaatteet ja normit. On hyvä määrittää tutkimustyössä pelisäännöt suhteessa toimeksiantajan, tutkijan ja tutkimuskohteen välillä. Hyvä lähtökohta on tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus, joka antaa aineistonkeruulle todenmukaisemman ja luotettavamman lähtökohdan (Vilkkä 2007, 90.) Aineiston kerääminen tulee olla myös selkeästi suunniteltu. Haastatteluun vastaaminen tulee olla järjestettynä niin, ettei siitä koidu aiheettomasti haittaa tai harmia vastaajalle, tai organisaatiolle, jossa vastaaja mahdollisesti työskentelee tai opiskelee. (Mts. 89.) Tutkimusta tehdessä on toimittu hyvän tutkimusetiikan mukaisesti. Haastattelulomake pyrittiin laatimaan selkeästi ja niin, että kysymyksiin ei jäänyt tulkinnanvaraa. Näin tutkimustulokset ovat mahdollisimman objektiiviset, eivätkä tutkijan omat ennakkokäsitykset pääse vaikuttamaan niihin.

7.3 Tutkimuksen hyödyntäminen ja jatkotutkimukset

Opinnäytetyötäni toimii kartoittavana katsauksena, jota voi hyödyntää mahdollisissa tulevilla tutkimuksissa, jotka liittyvät toiminnallisuuden merkitykseen päihdekuntoutuksessa ja lastensuojelussa. Jatkotutkimuksessa voi esimerkiksi syventää tietoa viikko-ohjelman eri osa-alueiden merkityksestä päihdekuntoutuksessa. Opinnäytetyön aikana nousi esille ajatus siitä, miten eri ympäristöt vaikuttavat nuorten toimintaan ja kuntoutukseen. Tutkimalla ympäristöjen vaikutusta voitaisiin saada tärkeää tietoa eri ympäristöjen tuomista mahdollisista haasteista nuorten arjessa.

Opinnäytetyö ei anna tietoa siitä, miten toiminta ja viikko-ohjelman struktuuri siirtyy nuoren arkeen kuntoutusjakson jälkeen. Kartoituksessa nousi esiin, että viikko-ohjelmassa on otettu huomioon nuorten erityishaasteet omissa ympäristöissään. Jatkotutkimuksena voisi esimerkiksi suorittaa vastaavanlaisen tutkimuksen, mutta huomattavasti suuremmalla otannalla, jolloin se kattaisi laajemmin nuorten kokemuksia lastensuojelun päihdekuntoutuksesta, eikä pelkästään tutkimuksen kohteena olleen yksikön toiminnasta.

Olisi myös mielenkiintoista tehdä jatkotutkimus samalle kohderyhmälle esimerkiksi vuoden kuluttua. Lisätutkimusta vaatii ympäristön vaikutus nuorten päihdekuntoutuksessa, sekä kontrolloidussa ympäristössä luodun struktuurisen arjen siirtovaikutus nuorten itsenäistymisessä. Jatkotutkimusta voidaan käyttää esimerkiksi ohjeena ja tukena lastensuojelulaitosten perustamisen vaiheessa ja toiminnan kehittämisessä.

7.4 Johtopäätökset

Viikko-ohjelma on keskeinen työkalu nuorten päihdetyöhön erikoistuneessa yksikössä. Nuorten omien käsitysten mukaan viikko-ohjelma mahdollistaa heidän muodostavan arjen rutiineja, joita heillä ei ole aikaisemmin ollut. Nuoret kokevat osallistumisen tärkeäksi osaksi viikko-ohjelmaa. Pääsääntöisesti viikko-ohjelman soveltaminen on onnistunut yksikössä hyvin ja nuorten yksilölliset tarpeet on otettu huomioon. Viikko-ohjelma on pääsääntöisesti koettu olevan helppoa noudattaa kyseessä olevan laitoksen ympäristössä. Toisaalta viikko-ohjelman siirtovaikutusta arkeen nuoren poistuttua yksiköstä on vaikea arvioida.

Tulokset kuvaavat yhden yksikön toimintaa eivätkä ole yleistettävissä muihin yksiköihin. Luotettavan ja kattavan tutkimustuloksen saamiseksi tulisi tutkimus suorittaa isommalla otannalla.

Lähteet

Aaltola, J., Aarnos, E., Eskola, J., Grönfors, M., Hakala, J., Heikkinen, H., Niikko, A., Ropo, E., Saarela-Kinnunen, M., Saloviita, T., Siekkinen, K., Syrjälä, L., Valli, R., Vastamäki, J., Åhlberg, M. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Aaltola, J., Aarnos, E., Eskola, J., Grönfors, M., Hakala, J., Heikkinen, H., Niikko, A., Ropo, E., Saarela-Kinnunen, M., Saloviita, T., Siekkinen, K., Syrjälä, L., Valli, R., Vastamäki, J., Åhlberg, M. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Fisher, A. Occupational therapy intervention process model 2006.

Hautala, T., Hämäläinen, T., Mäkelä, L. & Rusi-Pyykönen, M. 2016. Toiminnan voimaa. Toimintaterapia käytännössä. Helsinki: Edita.

Holmberg, J. 2010. Päihderiippuvuudesta elämänhallintaan. Helsinki: Edita Prima Oy.

Huumeongelman hoito. Käypähoito- suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Päihdelääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä 2018. Viitattu 10.12.2018.

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset/suositus?id=hoi50041#NaN>

Hyvinvointi- ja terveyserot; Osallisuus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Karhula M., Heiskanen T., Juntunen K., Kanelisto K., Kantanen M., Kantonen A. & Lautamo T. 2014. Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa. Arvioinnin lähtökohdat ja suositukset. Viitattu 11.12.2018. Suomen toimintaterapeuttiliitto.

http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/site/assets/files/2411/toi_arviointijulkaisu.pdf

Kielhofner, G. 2017. Model Of Human Occupation. Theory and Application. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins. Fifth edition.

Lähdesmäki, T., Hurme, P., Koskimaa, R., Mikkola, L., Himberg, T., Menetelmäpolkuja humanisteille. Jyväskylän yliopisto, humanistinen tiedekunta. <<http://www.jyu.fi/mehu>>. (Viitattu 13.12.2018.)

Murto, K. 2013. Terapeuttinen yhteisö. Porvoo: Kari consulting Oy.

Partanen. A., Holmberg. J., Inkinen. M., Kurki. M., Salo-Cydenius. S., 2015. Päihdehoitotyö. Helsinki: Sanomapro

Tammi. T., Aalto. M., Koski-Jännes. A., 2009. Irti päihdeongelmasta. Helsinki: Edita.

Toimintakyvyn ulottuvuudet. 2015. THL. Viitattu 9.12.2018.
<https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on/toimintakyvyn-ulottuvuudet>

Työryhmän asiakirja. 2019. Toimintasuunnitelma 2019.

Umaña-Taylor, A.J. 2014. and Racial Identity During Adolescence and Into Young Adulthood: An Integrated Conceptualization. *Child Development*, January/February 2014, Volume 85, Number 1, Pages 21–39.

Varjonen. V. 2015. Huuometilanne Suomessa 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-414-4>. (Viitattu 12.12.2018.)

Vilka. H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Tämä kysely on osa toimintaterapian opinnäytetyötä Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa nuorten kokemuksia viikko-ohjelman vaikuttavuudesta heidän päihdekuntoutuksessa.

Kyselyssä arvioidaan kysymyksen merkitystä sinulle asteikolla 1-5. Asteikon numero 1 tarkoittaa, että kysymys **ei** ole sinun mielestäsi tärkeää ja numero 5 että asia **on** sinulle todella tärkeää.

Ympyröi vastauksista mielestäsi eniten sinulle sopiva vaihtoehto.

Kysymyksiin on lisätty myös avoin kysymys, mihin toivon sinun myös vastaavan.

Esitiedot:

Sukupuoli: Mies Nainen En halua vastata

Kuinka vanha olet:

1. 15v.
2. 16v.
3. 17v.

Kuinka kauan olet ollut yksikössä:

1. 0-2 kuukautta
2. 2-4 kuukautta
3. 4-6 kuukautta
4. 6-8 kuukautta
5. Yli 8 kuukautta

1. Kuinka tärkeänä pidät viikko-ohjelmaa osana kuntoutustasi?

1. Ei lainkaan	2. Vähän	3. Melko tärkeä	4. Hyvin tärkeä	5. Erittäin tärkeä
----------------	----------	-----------------	-----------------	--------------------

Miksi?

2. Tukeeko viikko-ohjelma mielestäsi kuntoutustasi?

1. Ei lainkaan	2. Vähän	3. Melko hyvin	4. Hyvin	5. Erittäin hyvin
----------------	----------	----------------	----------	-------------------

Miksi?

3. Onko viikko-ohjelmaa mielestäsi vaikea noudattaa?

1. Ei lainkaan vaikea	2. Vähän	3. Melko vaikea	4. Hyvin vaikea	5. Erittäin vaikea
-----------------------	----------	-----------------	-----------------	--------------------

Miksi?

4. Kuinka tärkeänä pidät toiminnallisuuden merkitystä osana kuntoutustasi?

Toiminnallisella tekemisellä voidaan tarkoittaa muun muassa asioita kuten kotielämän toiminnot (ruoanteko, kodinhoito), itsestä huolehtimista, liikuntaa ja leikkiä, lepoa, vapaa-aikaa jne.

1. Ei lainkaan tärkeä	2. Vähän tärkeä	3. Melko tärkeä	4. Hyvin tärkeä	5. Erittäin tärkeä
-----------------------	-----------------	-----------------	-----------------	--------------------

Miksi?

5. Tuntuuko sinusta, että viikko-ohjelma tukee toiminnallisuuttasi?

1. Ei lainkaan	2. Vähän	3. Melko hyvin	4. Hyvin	5. Erittäin hyvin
----------------	----------	----------------	----------	-------------------

Miksi?

6. Tuntuuko sinusta, että voit vaikuttaa viikko-ohjelman sisältöön?

1. Ei lainkaan	2. Vähän	3. Melko hyvin	4. Hyvin	5. Erittäin hyvin
----------------	----------	----------------	----------	-------------------

Miten?

7. Tuntuuko sinusta, että pystyt toimimaan yksikön arjessa tarpeitasi vaativalla tavalla? Miten se mielestäsi näkyy?

**8. Tuntuuko sinusta, että yhteisö vaikuttaa toimintaasi viikko-ohjelmassa?
Miten?**

Kiitos vastauksistasi!

Liite 2. Kysymysten muodostus inhimillisen toiminnan mallin kautta.

<p>Kuinka tärkeänä pidät viikko-ohjelmaa osana kuntoutustasi Miksi?</p>	<p>Arvot ja mielenkiinto.</p> <p>Miten nuoret kokevat viikko ohjelma osana nuorten ympäristöllistä kontekstia edistävän / tai heikentävän kuntoutusta.</p>
<p>Tukeeko viikko-ohjelma mielestäsi kuntoutustasi? Miksi?</p>	<p>Arvot ja mielenkiinto.</p> <p>Miten nuoret kokevat viikko ohjelma osana nuorten ympäristöllistä kontekstia edistävän / tai heikentävän kuntoutusta.</p>
<p>Onko viikko-ohjelmaa mielestäsi vaikea noudattaa? Miksi?</p>	<p>Kompetenssi. Yksilön kokemus omasta suoriutumiskyvystä ympäristössään.</p>
<p>Kuinka tärkeänä pidät toiminnallisuuden merkitystä osana kuntoutustasi? Miksi?</p> <p>Toiminnallisella tekemisellä voidaan tarkoittaa muun muassa asioita kuten kotielämän toiminnot (ruoanteko, kodinhoito), itsestä huolehtimista, liikuntaa ja leikkiä, lepoa, vapaa-aikaa jne.</p>	<p>Arvot ja ympäristön vaikutus. Motivaatio.</p>
<p>Tuntuuko sinusta, että viikko-ohjelma tukee toiminnallisuuttasi? Miksi?</p>	<p>Arvot ja ympäristön vaikutus. Motivaatio.</p>

Tuntuuko sinusta, että voit vaikuttaa viikko-ohjelman sisältöön? Miten?	Kompetenssi. Yksilön kokemus omasta suoriutumiskyvystä ympäristössään. Motivaatio.
Tuntuuko sinusta, että pystyt toimimaan arjessa tarpeitasi vaativalla tavalla? Miten se mielestäsi näkyy? Miten?	Kompetenssi. Yksilön kokemus omasta suoriutumiskyvystä ympäristössään. Motivaatio.
Tuntuuko sinusta, että yhteisö vaikuttaa toimintaasi viikko-ohjelmassa? Miten?	Sosiaalisen ympäristön vaikutus yksilön toimintaan.